AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2020 / 21 • Mayıs 2020

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NİN COVID-19 İLE MÜCADELESİ VE AZERBAYCAN-ERMENİSTAN ÇATIŞMASINA MUHTEMEL ETKİLERİ

Selim SEÇKİN

Misafir Araştırmacı

Covid-19 pandemisinin getirmiş olduğu belirsizlikler, küresel anlamda bilinen fakat üzerinde durulmayan önemli sorunların göz ardı edilemeyecek bir biçimde gün yüzüne çıkmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan, lider konumundaki ülkelerin pandemi ile mücadeledeki yetersizliği itibariyle dünya liderliklerinin sorgulanması ve uyuşmazlıkların çözümü ile sınamaların atlatılmasında önemli sorumluluklar üstlenmesi gereken uluslararası örgütlerin yapılarına ilişkin tartışmalar ön plana çıkmaktadır. Bunların yanında pandeminin devam eden çatışmalara ilişkin değerlendirmeler yapılmasına da vesile olduğu belirtilmelidir. Bu değerlendirmeler bakımından da çatışmaların pandemi nedeniyle durdurulmasına ilişkin girişimler dikkati çekmektedir.

Çatışmaların pandemi süresince durdurulmasına yönelik girişimler Birleşmiş Milletler nezdinde gerçekleştirilmektedir. İlk olarak, BM Genel Sekreteri Guterresin pandemi ile mücadele nedeniyle küresel bir ateşkes çağrısında bulunduğu belirtilmelidir[1]. Ayrıca, temel görevi uluslararası barış ve istikrarı koruma olan BM Güvenlik Konseyinde de çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu doğrultuda, BM Güvenlik Konseyi geçici üyesi Tunus ve daimi üye Fransa tarafından bir teklif sunulmuştur. Bu teklif uyarınca, koordinasyonun geliştirilmesine duyulan ivedi ihtiyaca atıf yapılarak çatışmaların durdurulmasına yönelik bir çağrı yapılmıştır. Bunlara ek olarak, silahlı çatışma halindeki tüm taraflara en az 90 günlük bir ateşkes çağrısında bulunulmuştur. Önemle belirtmek gerekir ki; BM tarafından terör örgütü olarak tanınan gruplara karşı yürütülen operasyonlar bu ateşkes çağrısına dâhil edilmemiştir. Öte yandan Tunus ve Fransanın bu girişimleri ABD tarafından kabul edilmemiştir. BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olması itibariyle alınacak kararları veto edebilen ABDnin bu vetosunun temelinde ise Çin ile Dünya Sağlık Örgütü üzerinden yürütülen gerilim yer almıştır[2].

ABD tarafından veto edilen teklif sonrasında da girişimler devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 2020 Mayıs ayı dönem başkanı Estonya ile Almanya çatışmaların durdurulmasına yönelik BM Güvenlik Konseyine 12 Mayısta yeni bir teklif sunmuştur[3]. Söz konusu teklif ABD tarafından veto edilen Tunus ve Fransanın gündeme getirmiş olduğu teklifin yerini alacaktır. Teklif genel ve ivedi bir ateşkesi hedeflemektedir. Böylelikle de kriz halindeki 20 civarı ülkede çatışmaların durdurulması ve pandemi ile

mücadeleye daha fazla ağırlık verilmesi hedeflenmektedir. Henüz oylamaya sunulmayan teklifin nasıl sonuçlanacağı ise şu aşamada belirsizdir. Öte yandan ABDnin veto sebebi olarak öne sürdüğü Dünya Sağlık Örgütüne bu teklifte atıf yapılmadığının da altı çizilmelidir.

Estonya ve Almanya liderliğinde sunulan teklif kapsamında pandemi sürecinin etkileyebileceği çatışmalardan biri de Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmadır. Özellikle Sovyetler Birliğinin dağılması sonrasında Ermenistanın Dağlık Karabağ bölgesini hedef alan saldırıları yoğunlaşmıştır. Bu saldırılar 1992 yılında Hocalıda katliama dönüşmüştür. Bu saldırılar ve Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki çatışmalar neticesinde taraflar arasındaki çatışmaların durdurulması ve ihtilafın barışçıl yollarla çözülmesine ilişkin dört BM Güvenlik Konseyi kararı da alınmıştır. Bunlara ek olarak Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı bünyesinde oluşturulan Minsk Grubu vasıtasıyla da Azerbaycan ve Ermenistan arasında Dağlık Karabağın Ermenistanın haksız işgali nedeniyle başlayan çatışmaların önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Fakat bu girişimlerin hiçbirinin taraflar arasındaki çatışmaları tam anlamıyla durduramadığı açıktır[4]. Nitekim BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlar BM Şartının 25.maddesi uyarınca BM üyelerini bağlayıcı nitelikte de olsa 1993 yılında alınan BM Güvenlik Konseyi kararlarına rağmen Ermenistan tarafından Azerbaycan toprak bütünlüğünü ihlal eden saldırılar gerçekleştirilmiştir[5].

Yakın zamanda da bu durumun en somut örneği 2 Nisan 2016da başlayan ve 4 Gün Savaşı olarak adlandırılan Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki savaştır. Bu savaş alınan uluslararası bağlayıcı kararlara rağmen bölgedeki dengelerin ne denli hassas olduğunu göstermektedir. Kaldı ki; iki devlet arasındaki bu savaş sonrası ateşkes sağlanmış olmasına rağmen henüz bir barış antlaşması imzalanmamış olması ve yer yer can kayıplarına neden olan çatışmaların yaşanması da hassas dengeler bakımından önem arz etmektedir.

Bu hususlar günümüzde kalıcı barışın sağlanamadığı bölgede her an yeni çatışmaların meydana gelebileceğini göstermektedir. Bu gelişmeler ışığında BM Güvenlik Konseyi nezdinde çatışmaların durdurulmasına yönelik girişimlerin Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki gerilimi azaltacağı en azından yeni çatışmaların ortaya çıkmasını önleyebileceğinden bahsedilebilir. Bununla beraber tarih, iki ülkenin bu tarz kararlara rağmen çatışmaya girişebileceğini de göstermektedir.

Dolayısıyla Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki çatışmaların durdurulması bakımından Estonya ve Almanyanın teklif edeceği karar taslağının kabul edilmesi halinde ne denli caydırıcı olacağı veya bu karara ne kadar uyulacağı belirsizliğini korumaktadır. Kaldı ki; Tunus ve Fransa tarafından sunulan teklifte olduğu üzere bu teklifin de veto edilmesi ihtimaller dâhilindedir. Ateşkesin sağlanmasına yönelik uygulamanın nasıl olacağı, ne kadar süreceğine ilişkin belirsizliklerin bulunması itibariyle BM Güvenlik Konseyinin alacağı pandemi nedeniyle çatışmaları durdurma kararının, çatışmaları bir anda kesebileceğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

Bu noktada Azerbaycan ve Ermenistan arasında olduğu üzere küresel anlamda tüm çatışmaların durdurulması bakımından pandeminin ülkelerde yarattığı tahribatın daha

belirleyici olacağı söylenebilir. Pandeminin gün yüzüne çıkartmış olduğu sağlık sektöründeki eksiklikler ve ekonomik yükler şu aşamada ülkeleri silahlı çatışmalara kalkışmadan alıkoyabilir. Nitekim halihazırda siyasi anlamda karışıklıkların yaşandığı Ermenistanda pandeminin ulaşmasıyla ekonomik yüklerin de ağırlaştığı belirtilebilir. Dolayısıyla silahlı çatışma için bu zor zamanlarda kaynak ayrılması ülkedeki huzursuzluğu daha da artırabilir. Diğer taraftan pandeminin yarattığı etkiye göre daha az etkilenen taraf çatışma halinde olduğu diğer ülkenin bu zafiyetinden faydalanmak üzere daha saldırgan bir tutum içerisinde olabilir. Ancak bu tarz bir girişimin de uluslararası toplum tarafından büyük bir tepkiyle karşılanacağını tahmin etmek zor değildir.

Tüm bu belirsizliklere rağmen BM Güvenlik Konseyi nezdinde bu tarz girişimler uluslararası barışın geçici olarak da olsa sağlanması açısından önemlidir. Bununla beraber Güvenlik Konseyinin beş daimi üyesine sunulan veto hakkı birçok uluslararası sorunun çözümünde engel teşkil ettiği gibi insanlığın karşılaştığı en zorlu sınamalardan olan Covid-19 pandemisinde de engel oluşturmakta ve bu beş ülkenin kendi arasındaki çekişmelerden dolayı dünyanın farklı coğrafyalarındaki sorunlar çözüme kavuşturulamamaktadır.

Ateşkes ve barışçı çözüm kuşkusuz arzulanan ve gerçekleştirilmeye çalışılan bir hedeftir. Dağlık Karabağ çatışmasında sadece ateşkes Ermeni işgalinin devamına ve yayılmacılığın kalıcılığına hizmet eder görüntüsü vermektedir. Ateşkes önerisinin başarısı, ateşkes ile birlikte, çatışmanın çözümü çalışmalarının da etkinleştirilmesine bağlıdır. Dağlık Karabağ çatışmasında bu, Minsk Grubunun çalışmalarının sonuca varış odaklı olmasının hatırlatılması demektir. Minsk Grubu eş başkanlarından Rusya Dışişleri Bakanının son olarak ortaya koyduğu adım adım ilerleme önerisi bu bağlamda somut gelişmeler kaydetme potansiyeli itibarıyla dikkate alınabilir.

* *Fotoğraf: VOA News*

[1] Draft COVID-19 Resolution Submitted to UN Security Council, *VOA,* 22 Nisan 2020, https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/draft-covid-19-resolution-submitted-un-security-council

[2] US withdraws support for UN Security Council global ceasefire resolution, *France 24,* 9 Mayıs 2020, https://www.france24.com/en/20200509-us-withdraws-support-for-un-security-council-global-ceasefire-resolution

[3] Germany, Estonia submit new resolution for global ceasefire to UNSC, *Europost,* 13 Mayıs 2020, https://europost.eu/en/a/view/germany-estonia-submit-new-resolution-for-global-ceasefire-to-unsc-28834

[4] Deniz Akçay, Dağlık Karabağ Uyuşmazlığında Self-Determinasyon Tezlerinin Göreceliği, *Ermeni Araştırmaları Dergisi*

, Sayı 65 (2020): 101-129, https://avim.org.tr/images/uploads/Yayin/EA-65-1.pdf

[5] Turgut Tuncel, Karabağda Yaşanan 4 Gün Savaşının Kısa Bir Değerlendirmesi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi,* https://avim.org.tr/tr/Yorum/KARABAG-DA-YASANAN-4-GUN-SAVASI-NIN-KISA-BIR-DEGERLENDIRMESI

Yazar Hakkında :

Selim Seçkin, 2016 yılında İ.D. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi □□□□ mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından 2017 yılında Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Bölümü □□□ tezli yüksek lisans programına başlamış olup yüksek lisans tez çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca, 2017 yılından bu yana Ankara Barosu'na kayıtlı olarak serbest avukatlık yapmaktadır.
Ağustos 2019'da Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: SEÇKİN, Selim. 2024. "BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ'NİN COVID-19 İLE MÜCADELESİ VE AZERBAYCAN-ERMENİSTAN ÇATIŞMASINA MUHTEMEL ETKİLERİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 21. Mayıs 20. Erişim Nisan 16, 2024. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/BIRLESMIS-MILLETLER-GUVENLIK-KONSEYI-NIN-COVID-19-ILE-MUCADELESI-VE-AZERBAYCAN-ERMENISTAN-CATISMASINA-MUHTEMEL-ETKILERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır